

Uuden testamentin näkökulmia seurakunnan rakenteeseen ja toimintaan¹

1. Johdanto

Uskonpuhdistuksen perilliset puhuvat mielellään *sola scriptura* -periaatteesta, mutta valveutuneet Raamatun lukijat ymmärtävät, että seurakuntien rakenteisiin ja toimintaan vaikuttavat myös järki, kokemus ja perinteet. Kristillisen kirkon pitkä historia todistaa, että varsinkin perinteillä on vahva vaikutus, mutta nykypäivänä korostetaan enenevässä määrin myös järjen ja kokemuksen merkitystä. Osa kristityistä on pragmaattisia ja mukautuu perittyihin tapoihin ja vallitseviin olosuhteisiin, kun taas osa haluaisi toimia mahdollisimman pitkälle ensimmäisen vuosisadan kristittyjen tavoin. Näillä erilaisilla lähestymistavoilla on kaikilla omat hyvät ja huonot puolensa.

Suomi on pieni maa, jossa seurakunnat ovat perinteisesti muistuttaneet toisiaan hyvin paljon.² Erilaisia malleja seurakunnan rakenteen ja toiminnan suhteen on ollut tarjolla hyvin vähän. Näitä perittyjä malleja ei ole juurikaan kyseenalaistettu, koska ”kaikki” toimivat tietyissä asioissa suunnilleen samalla tavalla. Tähän liittyy kiinteästi myös se tapa, miten Uutta testamenttia on näiden asioiden osalta pitkään luettu. Koska oma seurakuntamalli on aina kyetty jotenkin näkemään tekstissä (tai tarvittaessa lukemaan siihen), ei näitä lukutapojakaan ole juuri tarvinnut muuttaa.³

Tämä artikkeli tarjoaa vaihtoehtoisia näkökulmia siihen, minkälaisen kuvan Uusi testamentti antaa joissakin keskeisissä seurakunnan rakenteeseen ja toimintaan liittyvissä asioissa. Tarkoitus ei ole väittää, että Uuden testamentin malli (tai tässä artikkelissa esitetty tulkinta siitä) on ainoa oikea, vaan pikemminkin tuoda se pöydälle yhdeksi vaihtoehdoksi muiden rinnalle inspiroimaan niitä, jotka pyrkivät toiminnassaan lähem-

---

¹ Kirjoittaja työstää parhaillaan kirjaa, jonka työnimenä on *Huomisen seurakunta* (ilmestyy 2019). Siinä käsitellään tässä artikkelissa sivuttuja aiheita – ja yleensäkin seurakunnan rakenteita ja toimintaa – huomattavasti laajemmin.

² Viitataan tässä ensi sijassa ns. vapaakristillisiin seurakuntiin, jotka pyrkivät rakentamaan toimintaansa (ainakin teoriassa) Uuden testamentin pohjalle. Tässä he eroavat niistä kirkkokunnista, joiden rakenteet ja toimintatavat tietoisesti ammentavat sellaisista traditioista, jotka ovat syntyneet Uuden testamentin kirjoittamisen jälkeen.

³ Mielenkiintoinen käytännön teologian opinnäytetyön aihe voisi olla sen tutkiminen, miten perinteen ja Raamatun välisiä ristiriitatilanteita on ratkottu seurakunnallisessa kontekstissa. Kumpi on yleensä selvinnyt voittajana ja mitkä tekijät tähän ovat vaikuttaneet?

mäksi alkuseurakunnan toimintaa – tai jotka vain haluavat kokeilla jotain muuta kuin mitä tähän asti maassamme on tehty.⁴

Artikkelissa käydään lyhyesti läpi joitakin avainasioita seuraavista kokonaisuuksista: seurakunnan kolme ulottuvuutta Uudessa testamentissa, Efesolaiskirjeen 4. luvun viisi varustamislahjaa ja niiden merkitys seurakunnalle, paikallisseurakunnan vanhimmat ja heidän roolinsa, seurakunnan missio, sekä seurakuntien kokoontumisten paikka, koko ja sisältö. Mukana on Uuden testamentin teksteihin liittyvien havaintojen lisäksi myös joitakin kommentteja nykypäivän käytännöistä.

2. Seurakunnan kolme ulottuvuutta Uudessa testamentissa

Uuden testamentin kirjoittajat käyttivät nimitystä ”seurakunta” (kr. *ἐκκλησία*) kolmesta erilaisesta kristittyjen muodostamasta ryhmästä. Monet nykypäivän ongelmat ja jännitteet seurakunnissa johtuvat osittain siitä, että näiden ryhmien välisiin eroihin ei ole riittävällä tavalla kiinnitetty huomiota. Siksi on paikallaan kerrata, mitkä ovat nämä seurakunnan kolme ulottuvuutta Uudessa testamentissa.

Ensimmäinen ryhmä, johon Uusi testamentti viittaa ”seurakuntana”, on Kristuksen koko ruumis eli kaikki uskovat kaikkialla. Paavali puhuu tästä *maailmanlaajasta seurakunnasta* useammassa kirjeessään (esim. Ef. 1:22; 3:10; Fil. 3:6; Kol. 1:18, 24; Gal. 1:13). Toinen ryhmä, johon ”seurakunta” voi viitata, on yhden paikkakunnan kaikki uskovat eli paikallinen Kristuksen ruumis. Paavali viittaakin kirjeissään muun muassa Korintin (1. Kor. 1:2), Filippiin (Fil. 4:15), Kenkreaan (Room. 16:1), Laodikean (Kol. 4:16) ja Tessalonikan (1. Tess. 1:1) *paikallisseurakuntaan*. Sanan ”seurakunta” kolmas merkitys on tiettyssä paikassa yhteen kokoontuvat uskovat. Tässä voidaan puhua *kotiseurakunnista*, koska käytännössä kaikki Uuden testamentin esimerkit seurakunnan kokoontumisesta yhteen (siinä mielessä kuin yleensä ymmärrämme seurakunnan kokoontumisen) ovat kotona kokoontuvista ryhmistä. Paavali mainitsee erikseen nimeltä joukon tällaisten kotiseurakuntien isäntiä ja emäntiä, joita olivat muun muassa Aquila ja Prisca (sekä Roomassa että Efesoksessa, Room. 16:3-5, 1. Kor. 16:19), Nymfa (Laodikeassa, Kol. 4:15) ja Filemon (Kolossassa, Filem. 1:2). Roomalaiskirjeen 16. luvun

---

⁴ Lähtökohtani (jota ei tässä yhteydessä ole mahdollista erikseen perustella) on, että Uusi testamentti ei suinkaan kuvaa pitkää kehityskaarta hyvin karismaattisista ja spontaaneista kokoontumisista aina vahvasti hierarkkiseen, jäykän liturgiseen jumalanpalveluselämään, kuten jotkut tutkijat ovat ajatelleet. Samoin pidän esimerkiksi Paavalin nimissä olevien kirjeiden sisältöä Paavalilta (eikä hänen myöhemmiltä seuraajiltaan) lähtöisin olevana.

(sekä myöhempien lähteiden) perusteella on syytä olettaa, että Roomassa oli joukko muitakin kotiseurakuntia, vaikka Paavali ei hänelle oudossa paikallisseurakunnassa kaikkien niiden isäntäväkeä tuntenutkaan ennalta.

Seurakunnan ilmentymiä Uudessa testamentissa ovat siis *maailmanlaaja* seurakunta, *paikallisseurakunta* ja *kotiseurakunta*. Maailmanlaaja seurakunta muodostuu paikallisseurakunnista, jotka edelleen muodostuvat kotiseurakunnista. Näiden keskinäistä suhdetta kuvaa osaltaan myös se, miten seurakunnista puhutaan monikossa. Ilmaisuihin ”seurakunnat” ei nimittäin koskaan viittaa yhden paikkakunnan seurakuntiin, vaan kyseessä on aina useamman paikallisseurakunnan muodostama laajempi alueellinen kokonaisuus, kuten esimerkiksi Galatian (1. Kor. 16:1; Gal. 1:2), Aasian (1. Kor. 16:19), Makedonian (2. Kor. 8:1) tai Juudean (Gal. 1:22; 1. Tess. 2:14) seurakunnat. Tämä korostaa sitä teologista totuutta, mikä Paavalin kirjeistä käy muutenkin selvästi ilmi: yhdellä paikkakunnalla on vain yksi seurakunta, joka muodostuu paikkakunnan kaikista uskovista – riippumatta siitä, kuinka monena kotiseurakuntana tämä yksi paikallisseurakunta käytännössä kokoontuu. Paavalin silmissä paikallinen Kristuksen ruumis ei siis voi olla jaettu, mutta se voi kokoontua monessa eri paikassa.

Kun nykypäivän seurakuntia tarkastellaan edellä esitettyä Uuden testamentin tarjoamaa taustaa vasten, havaitaan niiden olevan ikään kuin paikallisseurakunnan ja kotiseurakunnan muodostamia hybridejä. Ne ovat yleensä ottaneet johtamis- ja organisointimallinsa paikallisseurakunnalta (vaikka harvoin edustavat yksin kaikkia paikkakunnan kristittyjä), mutta kokoontumisohjeensa kotiseurakunnalta (vaikka ovatkin yleensä huomattavasti isompia yhteisöjä kuin mille alkuperäiset ohjeet on tarkoitettu). Näihin palaamme vielä jäljempänä kohdissa 4 ja 6.

3. Ef. 4:11 – viisi varustamislahjaa ja Kristuksen täyteys

Efesolaiskirjeen mukaan Jumalan pitkän tähtäimen suunnitelmaan kuuluu yhdistää Kristuksessa kaikki yhdeksi (1:10). Tämän tavoitteen täyttämiseksi Kristuksen ruumiilla on keskeinen rooli ja siksi sen tulisi kasvaa Kristuksen täyteyttä vastaavaan kypsyyteen. Kirjeen 4. luvusta käy ilmi, miten tuon kasvun on tarkoitus tapahtua.

Seurakunta eli Kristuksen ruumis maan päällä on kutsuttu olemaan kaikkea sitä, mitä Kristus oli, sekä jatkamaan hänen aloittamaansa työtä. Tämän mahdollistamiseksi hän on taivaaseen noustuaan antanut ruumiilleen tiettyjä lahjoja (4:8-11). Näitä ihmislahjoja ovat apostolit, profeetat, evankelistat, paimenet ja profeetat (Ef. 4:11). Tämä ei ole mikään satunnainen kokoelma, vaan jokainen näistä heijastaa yhtä tärkeää ulottu-

vuotta Kristuksen toiminnasta. Maan päällä ollessaan hän oli Raamatun merkittävin *apostoli* (Hepr. 3:1), *profeetta* (Matt. 21:11), *evankelista* eli hyvien uutisten julistaja (Luuk. 4:18-21), *paimen* (Joh. 10:11) ja *opettaja* (Joh. 13:13-15).

Näiden viiden seurakunnalle annetun lahjan tarkoitus on siis varustaa koko Kristuksen ruumis palvelutyöhön (4:12), toimimaan samalla tavoin kuin Kristus toimi. Koska koko seurakunnan on määrä kasvaa Kristuksen täyteydessä, on jokainen seurakunnan jäsen kutsuttu *kasvamaan* jokaisen viiden palvelutyön alueella, vaikka jokaista ei olekaan erityisellä tavalla kutsuttu *varustamaan* muita. Niiden, jotka on kutsuttu varustamaan toisia, tulisi opettaa ja rohkaista heitä sillä alueella, jossa heidän oma kutsumuksensa on. Niinpä esimerkiksi evankelistan ensisijainen tehtävä seurakunnassa ei ole suorittaa evankelointia seurakunnan puolesta, vaan johdattaa ja inspiroida koko seurakuntaa kertomaan Jeesuksesta uskosta osattomille.⁵

Silloin kun kaikki viisi lahjaa toimivat oikein ja sopusoinnissa toistensa kanssa, on seurauksena Paavalin mukaan kaikkien uskovien yhteys ja ykseys uskossa ja Jumalan Pojan tuntemisessa (4:13) sekä kypsyyden uskossa ja Kristuksen täyteyden heijastaminen (4:13-14). Tästä edelleen seuraa kasvu kaikin tavoin Kristukseen (4:15) ja rakentuminen rakkaudessa (4:16). Seurakunnan varustaminen siis varmistaa, että hengellinen kasvumme (sekä yksilöinä että yhteisöinä) etenee niin kuin sen pitäisi (4:13-16), erilaiset harhat ja eksytykset eivät vaikuta meihin (4:14) ja Hengen luoma kaikkien uskovien ykseys ja yhteys toteutuvat myös käytännössä (4:1-6, 13, 16).⁶ Niin kauan kuin tähän tavoitteeseen ei ole päästy, tarvitaan Kristuksen ruumiissa kaikkia viittä lahjaa ja niiden keskinäistä yhteistyötä.

Jos verrataan nykypäivää Uuteen testamenttiin (tai vaikkapa vain Suomen tilanteeseen 50–100 vuotta sitten), voidaan kärjistetysti todeta, että seurakunnissa toteutuu enimmäkseen kaksitahoinen palvelutyö. Apostolit, profeetat ja osin evankelistatkin on ajettu joko marginaaliin tai eksiiliin erilaisiin seurakunnan ulkopuolisiin palvelutyömuotoihin ja kristillisiin järjestöihin. Seurakuntia hallitsevat paimenet ja opettajat, jolloin toiminnan fokus on helposti seurakunnan jäsenten hoivaamisessa ja raamattutiedon li-

---

⁵ Sellainen varustaja, joka pitkällä tähtäimellä ainoastaan tekee oman lahjansa mukaista työtä varustamatta muita siihen samaan, tahtomattaankin synnyttää vääränlaista riippuvuutta itseensä ja näin ruokkii omaa lihaansa. Mitä korvaamattomampi joku on palvelutyön tekijänä, sitä hedelmättömämpi hän yleensä on muiden varustajana.

⁶ Efesolaiskirje toki korostaa ensi sijassa juutalais- ja pakanakristittyjen välistä tasavertaisuutta ja ykseyttä, mutta tuo yhteyden vaatimus pätee luonnollisesti myös tänään. Keskenään kinastelevat eri kristilliset kirkkokunnat olisivat olleet Paavalille varmaankin vielä suurempi kauhistus kuin keskenään kinastelevat juutalais- ja pakanakristityt.

säämisessä.⁷ Sen sijaan niitä lahjoja, joiden luontaisena impulssina on suuntautua ulos, synnyttää uutta tai tarvittaessa kyseenalaistaa *status quo*, ei katsota hyvällä. Paimenet ja opettajat toki tekevät hyvää työtä niillä alueilla, joilla ovat parhaimmillaan, mutta Paa- valin peräänkuuluttama kasvu ei ole toteutunut – eikä voikaan toteutua – vain kahden lahjan varassa, olipa kyseessä mikä lahjapari tahansa.

Yksi askel eteenpäin tässä asiassa se, että kaikki Jumalan seurakunnalle antamat lahjat pyritään tunnistamaan ja tunnustamaan. Se ei kuitenkaan ole helppoa, ja osittain siksi myös Efesolaiskirje on kirjoitettu. On vaikea antaa tilaa lahjoille, joiden tavoitteet ja ajattelumallit saattavat poiketa niistä totutuista tavoista, ”miten meillä on aina toimit- tu”. Osittaisena esteenä on myös vääristynyt käsitys erityisesti apostolin ja profeetan roolista. Liikkeellä on monenlaista opetusta sekä kaikenlaisia karismaattisia lavaleijo- nia, jotka ovat perusteettomasti omineet nämä käsitteet itselleen.⁸ Siksi nykyisen suku- polven olisi paikallaan palata takaisin Raamatun ääreen ja tutkia, mikä on sen kokonais- opetus näistä rooleista, sekä miettiä, miltä tämän päivän apostolit ja profeetat näyttävät.

4. Seurakunnan vanhimmat ja heidän roolinsa

Uuden testamentin lukijoiden parissa lienee laaja yksimielisyys siitä, että ennen pitkää uusille seurakunnille asetettiin vanhimmat, joiden tehtävänä oli seurakuntien kaitsemi- nen. On kuitenkin paikallaan kysyä, mikä oikeastaan oli näiden kaitsejoiden rooli ja hei- dän kaitsementansa konteksti varhaisissa kristillisissä yhteisöissä.

Termin ”vanhin” (kr. *πρεσβύτερος*) tausta on Vanhassa testamentissa ja laajem- minkin juutalaisuudessa (mikä ei tietenkään yksin määrittele sitä, mistä kristillisen seu- rakunnan vanhimmissa on kysymys). Kansa oli jaettu heimoihin (tai ”sukukuntiin”), heimot edelleen klaaneihin (tai ”sukuihin”), ja klaanit muodostuivat ”isän taloista” (suo- meksi käännetty Vanhassa testamentissa useimmiten ”perhekunta”, ”perhe”, ”isän suku” tai ”isän koti”).⁹ ”Isän taloon” kuului suvun vanhin mies ja hänen puolisonsa, sekä hei- dän jälkeläisiään ja jälkeläistensä puolisoita niin monessa polvessa kuin heitä oli. Usein neljäkin sukupolvea kuului samaan perhekuntaan ja asui samassa taloudessa. Näiden yhteisön perusyksikköjen johtajat eli ”isän talojen” päämiehet muodostivat yhdessä oman kaupunkinsa vanhimmiston. Vanhimmat olivat siis kaupunginlaajan yhteisön kait-

⁷ On hieman hämmentävää, että nykypäivänä kaiken keskiössä on useimmiten ”pastori”/”paimen”, sillä Ef. 4:11 on ainoa paikka koko Ut:ssa, missä suoraan viitataan paimeneen seurakunnallisena roolina. Ole- tettavasti syynä tähän on paimenen lahjan sekoittaminen kaitseijan virkaan; ks. jäljempänä.

⁸ Tyypillisiä väärinymmärryksiä ovat mm. se, että jokainen profetoimisen lahjan omaava henkilö olisi profeetta, tai että profeetalla tai apostolilla olisi roolinsa perusteella jonkinlainen luonnollinen auktoriteet- ti seurakuntien tai muiden seurakunnalle annettujen lahjojen yli.

⁹ Ks. esim. Joos. 7:14.

sijoita, joilla oli eniten iän ja kokemuksen tuomaa viisautta ja auktoriteettia (ja usein myös taloudellista vaurautta). Jokainen ”isän talo” oli tavallisen israelilaisen ensisijainen taloudellis-hallinnollinen konteksti, mutta tietyissä tilanteissa tarvittiin laajempaa apua tai oikeudellista harkintaa, ja silloin turvauduttiin kaupungin vanhimpiin. Kaupungin portteja asemapaikkanaan pitäneet vanhimmat toimivat usein kuin kaupunginhallitus tai kuin eräänlainen paikallinen korkein oikeus, ratkaisten isoja asioita, selvittäen riitoja ja toimien tuomareina.

Ensimmäiselle vuosisadalle tultaessa perheiden päillä oli edelleen iän ja kokemuksen tuomaa auktoriteettia, mutta ainakaan isommissa kaupungeissa (kuten Jerusalemissa, jossa saattoi tuolloin olla yli 100 000 asukasta) kaikki kaupungin kodit eivät enää olleet edustettuina yhteisön ylimmällä tasolla. Ikä ei myöskään ollut ainoa vanhimmistoon pääsyyn vaikuttava tekijä, sillä Jerusalemin Sanhedrin eli suuri neuvosto, paikallinen korkein oikeus, muodostui ylimmäisistä papeista, vanhimmista ja kirjanoppineista.¹⁰

Koska kristinusko oli alun perin vain yksi juutalaisuuden haara, varhaiset kristityt luonnollisesti omaksuivat juutalaisuudesta tuttuja käytäntöjä. Samasta syystä niistä ei erikseen juuri paljon puhuta, paitsi milloin kristillinen käytäntö poikkesi juutalaisesta tai sen suhteen oli seurakunnissa ongelmia. Vanhimmistoinstituutio periytyi juutalaisuudesta, mutta tietyin muutoksin. Esimerkiksi seurakunnan vanhimmaksiksi ei enää tultu juutalaiseen tapaan yksinomaan sosioekonomisen aseman perusteella, vaikkakin ihanne-tilanteessa vanhimmallalla oli hengellisen ymmärryksen lisäksi myös iän ja kokemuksen tuomaa viisautta ja siten ikään kuin luonnollista auktoriteettia.

Uudessa testamentissa kuvattu vanhimuus eroaa usein kolmella merkittävällä tavalla siitä, miten se nykypäivän seurakunnissa ymmärretään. Ensimmäinen ero on se, että varhaisessa kristillisyydessä vanhimmuuden konteksti oli Kristuksen koko ruumis yhdellä paikkakunnalla (eli *paikallisseurakunta*) eikä yksittäinen paikkakunnalla tapahtuva kristittyjen kokoontuminen (eli *kotisseurakunta*). Se, että yhdellä paikkakunnalla olisi ollut monta vanhimmistoa – yksi jokaista säännöllisesti kokoontuvaa (koti)seurakuntaa kohden – olisi mennyt niin teologisesti kuin (vääjäämättä) käytännön tasollakin vastoin sekä Jeesuksen että Paavalin nimenomaista tahtoa, opetusta ja rukousta Kristuksen ruumiin ykseyden ja yhteyden osalta.

Toinen huomionarvoinen asia on se, että vanhimman tai kaitsijan rooli on ikään kuin ”virka”, johon valitaan tai asetetaan. Kaitsija ei kuitenkaan ole sama asia kuin pai-

---

¹⁰ Tosin Makkabilaiskirjojen mukaan vielä ennen 1. vuosisataa jäsenistön muodostivat vain kaupungin vanhimmat.

men, vaikka ne suomen kielessä usein sekoitetaankin toisiinsa.¹¹ Uuden testamentin mukaan kaitsijan pitää kyetä paimentamaan (ja tarvittaessa myös opettamaan), mutta kaikki paimenet (tai kaikki opettajat) eivät suinkaan ole seurakunnan kaitsijoita. Ihminen voi siis olla tyypiltään paimen, yksi Kristuksen seurakunnalleen antamista lahjoista, ilman että hänestä pitäisi myös tulla seurakunnan kaitsija / vanhin. Uskovan Jumalalta saama kutsu tai armoitus on siten eri asia kuin se, valitaanko hänet ymmärryksensä, kokemuksensa, viisautensa ja hengellisen auktoriteettinsa takia joskus paikallisseurakunnan vanhimaksi vai ei.

Kolmanneksi, Vanhan ja Uuden testamentin valossa näyttäisi siltä, että seurakunnan kaitsijat ovat eräänlainen yhdistelmä korkeinta oikeutta ja hengellistä kaupunginhallitusta, eli he ratkovat ongelmia ja ristiriitoja (vrt. Ap. t. 15 ja nk. Pastoraalikirjeet) sekä varmistavat, että paikallinen seurakuntalaiva ei aja karille. He paimentavat, mutta he eivät suinkaan ole ainoita paimenia.¹² Jotkut heistä voivat julistaa sanaa ja opettaa (1. Tim. 5:17), mutta se ei ole tehtävän kannalta välttämätöntä. Sen sijaan *kaikkien* vanhinten tulee olla moitteettomia monessa suhteessa ja toimia esimerkkinä muille (1. Tim. 3:1-7; Titus 1:5-9; 1 Piet. 5:1-5). Jos ajatellaan Uuden testamentin antamaa kokonaiskuvaa, vanhimpien tehtävänä on (jo edellä mainittujen esimerkkinä toimimisen ja seurakuntalaivan karilleajon välttämisen lisäksi) ennen kaikkea varmistaa ja mahdollistaa kaksi asiaa: (1) olemme yhteisöinä uskollisia Kristuksen ruumiilleen antamalle tehtävälle (eli opetuslapseuttaminen pysyy seurakunnan toiminnan ytimessä, ks. kohta 5 jäljempänä), ja (2) kasvamme Kristuksen ruumiina siihen täyteyteen ja kypsyyteen, johon meidät on kutsuttu ja tarkoitettu (eli Ef. 4:11 ihmislahjat varustavat koko seurakuntaa). Liikkeenjohdon termein tämä voitaisiin ilmaista siten, että vanhimmat ovat kuin yrityksen hallitus tai strateginen johto, joka pitää huolta sekä operatiivisen johdon toimintakyvystä ja -edellytyksistä että heidän uskollisuudestaan yrityksen missiolle ja visiolle.¹³

---

¹¹ Termillä ”kaitsija” on käännetty kreikan sana *ἐπίσκοπος*, joka on Vanhassa testamentissa käännetty myös muun muassa sanoilla ”valvoja”, ”vartija”, ”päämies”, ”päällikkö”, ”johtaja” ja ”hallitsija”, tai joka voitaisiin kääntää myös esimerkiksi ”vastuuhenkilö”, ”tarkastaja” tai ”huolehtija”. ”Paimen” sen sijaan tulee sanasta *ποιμήν* ja tarkoittaa juuri sitä, miten sen Raamatussa yleensä ymmärrämme, lampaiden (tai ihmisten) paimenta. Hämmennystä on osaltaan lisännyt se, että samasta sanajuuresta tuleva verbi ”paimentaa” on suomenkielisessä Raamatussa useamman kerran käännetty ”kaitsemiseksi”.

¹² Paikallisseurakunnan paimentaminen ei myöskään ole luonteeltaan samanlaista kuin kotiseurakunnan paimentaminen.

¹³ Nykypäivänä nousee yhä useammin esille myös kysymys siitä, voiko nainen olla seurakunnan kaitsija / vanhin. Raamattu ei suoraan tällaista vaihtoehtoa tue, mutta jos ajatellaan Paavalin ohjeiden ja oletusten olleen sukupuolen osalta kulttuurisidonnaisia, niin muilta osin kriteerit ovat luonnollisesti samat miehelle kuin naisellekin. Tällaisen henkilön tulisi siis olla moitteeton, ulkopuolisten silmissä arvostettu, viisas ja riittävästi elämäkokemusta omaava, paimentamiseen kykenevä henkilö, joka on oman, hyvin hoidetun perheensä pää ja joka sekä herättää luottamusta että omaa hengellistä auktoriteettia kaupungin uskovien

Tänä päivänä lähin vastine Uuden testamentin vanhimmistolle Suomessa lienee monilla paikkakunnilla yleistynyt, kaikkien kaupungissa edustettuina olevien kirkkokuntien pastoreiden säännöllinen yhteinen kokoontuminen, jossa rakennetaan seurakuntien välistä yhteyttä ja käsitellään myös tiettyjä paikallisseurakunnan ongelmakohtia.

5. Seurakunnan missio

Jos kristinuskoa verrattaisiin vaikkapa keihäänheittoon, niin hieman kärjistäen voidaan todeta tyypillisen kristityn olevan kuin sellainen keihäänheittäjä, jonka harjoittelu koostuu enimmäkseen auditoriossa oleskelusta. Siellä hän istuu kerran tai pari viikossa seuraamassa luentoja lajin tekniikoista, katsomassa videoita muiden onnistuneista suorituksista ja kuuntelemassa lajin mestareiden inspiroivia kertomuksia. Ongelmana on, että oikean keihään kanssa ollaan tekemisissä aika harvoin, lenkillä ja punttisalilla ei juuri käydä, eikä henkilökohtaista valmentajaa tai selkeää harjoitusohjelmaakaan ole. Tilannetta pahentaa vielä osaltaan se, että heittäjän seura panostaa tosissaan vain auditoriossa tapahtuvaan harjoitteluun – ja sitten ihmettelee, miksi kehitystä ei tapahdu eikä seura menesty kisoissa.

Uuden testamentin sivuilta voimme lukea, että Jeesus antoi seuraajilleen yhden ainoan tehtävän, kaikkien kansojen opetuslapseuttamisen (Matt. 28:18-20). Se merkitsee ensinnäkin uskosta osattomien tavoittamista evankeliumilla, ja toiseksi heidän kasvattamistaan kohti hengellistä kypsyyttä sen jälkeen, kun he ovat tulleet uskoon. Suurimman osan seurakuntien käytössä olevista resursseista tulisi kohdistua näihin kahteen asiaan – ja molemmat koostuvat enimmäkseen kaikesta muusta kuin auditoriossa istumisesta. Valitettavan usein kaiken keskiössä on kuitenkin sunnuntaikokous tai -jumalanpalvelus, joka on hyvin tehoton uskosta osattomien tavoittamisessa ja käytännössä melkein yhtä tehoton myös hengelliseen kypsyytteen kasvattamisessa.

Mistä opetuslapseuttamisessa oikein on kysymys? Jos katsomme ensin opetuslapseuttamisen ensimmäistä vaihetta eli uskosta osattomien tavoittamista, niin näemme Matteuksen tekstistä saman kuin muistakin evankeliumeista, eli sen miten Jeesus tavoitti ihmisiä. Kerta toisensa jälkeen hänen palvelutyönsä ytimestä nousee esille kolme asiaa: Jeesus (1) meni sinne, missä ihmiset olivat, ja kertoi heille Jumalan valtakunnasta, (2) paransi sairaita ja (3) ajoi ulos riivaajia. Jumalan voima tuli näin esiin sekä Jeesuk-

---

keskuudessa. Esimerkiksi jo edesmennyt Hilja Aaltonen oli Tampereella henkilö, jonka näkemyksiä ja ajatuksia arvostettiin laajalti kaupungin uskovien parissa.

sen sanoissa että hänen teoissaan.¹⁴ Mutta Jeesus ei ainoastaan tehnyt näitä asioita itse, vaan näytettyään ensin mallia, hän lähetti 12 opetuslastaan tekemään samaa, mitä itsekin teki (Matt. 10). Luukkaan evankeliumi kertoo meille lisäksi, että 12 opetuslapsensa jälkeen hän lähetti myös 72 muuta seuraajaansa tekemään samaa (Luuk. 9–10). Tätä kuvaa täydentää myöhemmin vielä Apostolien teot, josta näemme Jeesuksen seuraajien harjoittaneen samaa vielä hänen taivaaseenastumisensa jälkeenkin.¹⁵ Jeesus siis tarjosi seuraajilleen yksinkertaisen mallin, jonka pohjalta he voivat tehdä Pyhän Hengen voimassa niitä samoja asioita, joita hänkin teki saman Pyhän Hengen voimassa.

Entä mitä kuuluu opetuslapseuttamisen toiseen vaiheeseen eli mitä on opetuslapseus? Tähän kysymykseen vastaa parhaiten Matteuksen evankeliumi, sillä juuri sen konteksti määrittää evankeliumin loppuun tallennettua Jeesuksen antamaa opetuslapseuttamiskäskyä. Evankeliumissa Jeesuksen varsinaisia opetuslapsia on 12, eli he ovat se ensisijainen malli ja esimerkki opetuslapseudesta.¹⁶ Opetuslapsilla itsellään ei ollut muuta mallia eikä sellaista tarjoa myöskään Matteus. Kun lukija siis pääsee 20. luvun loppuun, hänen on tarkoitus ymmärtää siellä kohtaamansa opetuslapseuttamiskäsky sen valossa, mitä hän on evankeliumista siihen mennessä lukenut.

Opetuslapseuden osalta Matteuksen evankeliumissa voidaan nähdä kolme keskeistä asiaa. Ensinnäkin opetuslapsiin viitataan ensimmäisen kerran vuorisaaunan (luvut 5–7) yhteydessä, jossa Jeesus kertoo seuraajilleen siitä, millaisia ovat Jumalan valtakuntaan astuneen ihmisen arvot, asenteet ja aktiviteetit – eli millaista on Jumalan valtakunnan etiikka niin teoriassa kuin käytännössäkin. Osa opetuslapseudesta on siis sitä, että oma elämä on linjassa vuorisaaunan opetusten kanssa. Mutta vuorisaauna ei ole ainoa kohta, jossa opetuslapset saavat opetusta, vaan evankeliumissa on nähty olevan kaiken kaikkiaan viisi isompaa opetuspakettia (luvut 5–7, 10, 13, 18 ja 23–25), joissa käsitellään Jumalan valtakuntaa ja sen lapsena elämistä.¹⁷

Toinen opetuslapseuden kannalta keskeinen asia Matteuksen(kin) evankeliumissa on se, kuinka opetuslapset kulkevat Jeesuksen mukana ja seuraavat, miten Jeesus

---

¹⁴ Tässä kohdassa on hyvä tieteenkin muistaa, että Jeesus teki mitä teki nimenomaan ihmisenä, Pyhän Hengen voimassa. Meidän tulee siis ottaa Jeesuksen inkarnaatio vakavasti eikä ajatella, että Jeesus toimi maan päällä ollessaan Jumalana ja teki asioita, joita hänen seuraajansa eivät voi tehdä.

¹⁵ KR38 on kääntänyt Ap.t. 1:1 tässä suhteessa alkutekstille uskollisemmin kuin KR92: Luukas viittaa evankeliumiinsa ja siihen, mitä Jeesus ”alkoi tehdä ja opettaa”, koska Jeesus ei suinkaan lopettanut työtään kuolemaansa, vaan toimii nyt oman ruumiinsa eli seurakunnan kautta.

¹⁶ Evankeliumista löytyy myös 13. opetuslapsi, Jeesuksen (ilmeisesti hiljattain) opetuslapseuttama Joosef Arimatialainen. Hän oli vasta opetuslapseuttamisprosessin alkupäässä eikä vielä julkisesti edes uskaltanut tunnustautua Jeesuksen opetuslapseksi (Joh. 19:38).

¹⁷ Kaikki viisi päättyvät suunnilleen samalla tavalla sanoihin ”[k]un Jeesus oli lopettanut nämä sanat / tämän opetuksen / nämä vertaukset – – –”.

saarnaa ja opettaa Jumalan valtakunnasta, parantaa sairaita ja ajaa ulos riivaajia. Hän ei siis vain välitä tiedollista sisältöä opetuslapsille, vaan oman esimerkkinsä avulla opettaa heille myös niitä käytännön taitoja, jotka ovat keskeisiä Jumalan valtakunnan leviämisen kannalta. Evankeliumien perusteella suurin osa opetuslapseuttamisesta on tätä.

Kolmas opetuslapseuteen liittyvä ydinasia on se, joka tuli jo aikaisemmin esille: opetuslapset lähetetään tekemään sitä samaa, mitä he ovat nähneet Jeesuksen tekevän. Tämä ei kuitenkaan rajoitu pelkästään julistamiseen, parantamiseen ja saastaisten henkien ulosajamiseen. Opetuslapseusprosessi huipentuu siihen, että opetuslapset saavat käskyn välittää Jeesuksen ”opetuslapseuttamispaketin” eteenpäin eli monistaa sen DNA:n, jonka Jeesus on heihin tallentanut. Opetuslasten hedelmää ovat siis opetuslapset; ihminen on opetuslapseutettu silloin, kun hän opetuslapseuttaa muita.

Mitä tehdä, kun syntyy uusia opetuslapsia? Lähes kaiken olemassa olevan tutkimustiedon perusteella pienet seurakunnat tavoittavat ihmisiä suhteessa paremmin kuin suuremmat. Pienet seurakunnat pärjäävät myös selvästi isoja paremmin SLK:n seurakunnallisten laatutekijöiden vertailussa.¹⁸ Jo pelkästään nämä tosiasiat rohkaisevat perustamaan paikallisseurakuntaan paljon pieniä (koti)seurakuntia sen sijaan, että yritettäisiin kasvattaa yhtä säännöllistä kokousta mahdollisimman isoksi. Seurakunnan mission eli Jeesuksen kaikille seuraajille annetun opetuslapseuttamiskäskyn suhteen täytyy kuitenkin muistaa kaksi asiaa. Ensinnäkin varsinaisen opetuslapseuttamisprosessin kannalta seurakunnan kokoontumisen koolla ei oikeastaan ole väliä, varsinkin kun Jeesuksen antaman mallin mukaan sunnuntaijumalanpalvelus ei suinkaan ole opetuslapseuden ensisijainen konteksti. Toisaalta pienessä seurakunnassa on yleensä paremmin tilaa ja mahdollisuuksia omien lahjojen löytämiseen ja niiden harjoittamisessa kasvamiseen. Toinen asia, joka täytyy pitää mielessä, on että meidät on lähetetty tekemään opetuslapsia, ei istuttamaan seurakuntia. Seurakuntien istuttaminen on tärkeää, mutta se ei ole varsinainen päämäärä, vaan ainoastaan (välttämätön) väline seurakunnalle annetun mission toteuttamiseksi.

6. Seurakunnan kokoontuminen

Uusi testamentti ei anna kovin yksityiskohtaista kuvaa siitä, miten ensimmäiset kristityt eri kaupunkien seurakunnissa kokoontuivat. Joitain arvioita on kuitenkin mahdollista tehdä sen osalta, missä he kokoontuivat, kuinka suurina kokoontumiset olivat ja mitä niissä tehtiin.

---

¹⁸ SLK on Seurakunnan luontainen kehitys; ks. www.slksuomi.fi.

6.1 Seurakunnan kokoontumispaikka

Apostolien teoissa viitataan kolmeen eri paikkaan, jossa Jeesuksen seuraajia oli jossain mielessä säännöllisesti koolla: Jerusalemin temppeli, Tyrannoksen ”koulu” ja yksityiset kodit.¹⁹ Seuraavassa katsotaan kutakin näistä hieman tarkemmin.

6.1.1 Jerusalemin temppeli

Ensimmäisellä vuosisadalla Jerusalemin temppeli (kr. *ἱερόν*) käsitti muurilla erotetun 14 hehtaarin kokoisen avoimen alueen.²⁰ Sen sisällä oli pienempi muurilla erotettu avoin alue, joka edelleen jaettu kahteen osaan. Näistä toisen sisällä oli varsinainen temppelirakennus (kr. *ναός*). Evankeliumeissa ja Apostolien teoissa käytetään suomeksi termiä ”temppeli” sekä tuosta laajemmasta temppelialueesta että sen ytimessä olevasta varsinaisesta temppelirakennuksesta, jonne ei ollut asiaa kuin papeilla.

Monet varhaiset Jerusalemissa asuneet juutalaiskristityt ilmeisesti osallistuivat temppelin rukoushetkiin niin kauan kuin ilmapiiri oli suotuisa (Ap. t. 2:46; 3:1-10). He eivät kuitenkaan kokoontuneet varsinaisessa temppelirakennuksessa vaan temppelialueella, jossa oli runsaasti tilaa ja jossa oli tarvittaessa myös mahdollista järjestää aivan omaa ohjelmaa. Temppelialue vastasikin monessa mielessä lähinnä nykypäivän toria. Esimerkiksi Salomonin pylväikkö, jossa mm. Pietari ja Johannes saarnasivat (Ap. t. 3:11; 5:12), oli juutalaisen historioitsija Josefoksen mukaan kauppa- ja keskustelupaikka, johon ihmisillä oli tapana kokoontua. Apostolien tekojen valossa temppelialueella kokoontumisen päätarkoitus näyttääkin olleen sekä ulospäin suuntautuva missio että Jeesusta koskevien perusasioiden välittäminen mahdollisimman nopeasti ja tehokkaasti suurelle joukolle vastauskoontulleita juutalaisia (Ap. t. 4:2; 5:20-21, 25, 28, 42).²¹

6.1.2 Tyrannoksen koulu

Toinen julkinen paikka, johon kokoontui jonkin aikaa joitakin kristittyjä, on Efesoksessa sijainnut Tyrannoksen ”koulu” (Ap. t. 19:9-10).²² Tekstin mukaan kyseessä ei kuitenkaan ollut seurakunnan varsinainen kokoontuminen, vaan yleisessä tilassa pidetty avoin,

---

¹⁹ Näistä kahta ensimmäistä on usein pidetty raamatullisena mallina sille, kuinka seurakunnan kokoontumiset nykypäivänä toteutuvat ihannetilanteessa sekä yhtenä mahdollisimman isona kokouksena (temppeli, koulu) sunnuntaisin että monena pienempänä kokoontumisena (koti) viikon varrella.

²⁰ Neljäntoista hehtaarin alueelle mahtuu melkein kaksi Linnamäen huvipuistoa.

²¹ Jos Jerusalemin alkuseurakunnan kokoontumisia temppelissä halutaan käyttää mallina tämän päivän toiminnalle, se tarkoittaisi käytännössä suunnilleen seuraavaa: kaupungin ainoa kirkkorakennus siirretään keskelle kaupunkia ja sisälle päästetään vain pappeja, kun taas seurakuntalaiset kokoontuvat kirkon lähellä olevalla isolla torilla, evankelioiden ohikulkevia ihmisiä ja opettaen heitä Jeesuksesta.

²² Vaikka paikkaa kutsutaan kreikaksi sanalla *σχολή*, lienee parempi käännös tässä asiayhteydessä ”luentosali”.

päivittäinen keskustelutilaisuus, jossa Paavali luennoi, väitteli ja keskusteli kristinuskoon liittyvistä asioista paikallisten opetuslasten ja muiden paikalla olevien kanssa.²³

6.1.3. Kodit

De facto kokoontumispaikka kristityillä oli alusta asti koti. Se oli luonnollinen, ilmainen ja valmiiksi olemassa oleva tapa kokoontua yhteen. Jo Jeesus opetuslapsineen olivat toiminnsaansa hyödyntäneet koteja useamman vuoden ajan, joten oli ymmärrettävää, että samalla linjalla jatkettiin myös Jeesuksen kuoleman jälkeen.²⁴

Apostolien teoissa mainittuja keskeisiä koteja Jerusalemissa ovat muun muassa talo, jonka ylähuoneessa apostolit olivat majoittuneena (1:13) sekä Johannes Markuksen äidin, Marian, talo (12:12). Vähänkään isomman talon huoneet muodostivat yhdessä muurin tai seinän sekä porttien tai ovien kanssa aidatun alueen, jossa oli lisäksi yleensä myös sisäpiha tai pari (vrt. esim. Ap. t. 12:12-14). Yhteen huoneeseen ei välttämättä mahtunut suurta joukkoa ihmisiä, mutta koko taloon mahtui tällaisessa tapauksessa isokin ryhmä.²⁵

Uskovia oli Jerusalemissa hyvin varhaisesta vaiheesta lähtien tuhansia, joten jo pelkästään lukumäärän perusteella on selvää, että he kokoontuivat useissa kodeissa. Lisäksi yhteinen ruokailu ja sen yhteydessä tapahtuvat Jeesuksen kuoleman muistelu olisi tuskin ollut mahdollista missään sellaisessa paikassa, johon kenellä tahansa oli vapaa pääsy.

Kokoontuminen kodeissa oli normi myös Palestiinan ulkopuolella. Uuden testamentin tarjoamien (melko vähäisten) tietojen perusteella näyttäisi siltä, että paikallisseurakunta kokoontui yleensä useassa eri kodissa, ja näitä kodeissa kokoontuvia ryhmiä kutsuttiin seurakunniksi. Sen sijaan tutkijoilla on erilaisia näkemyksiä siitä, kokoontuiko koko paikallisseurakunta joskus yhteen sellaisillakin paikkakunnilla, joissa oli useita kotiseurakuntia. Yhdeksi mahdolliseksi esimerkiksi tästä on nostettu Korinti, jossa

---

²³ Varhaisen perimätiedon mukaan luentosali oli Paavalin käytössä kello 11.00–16.00 eli varsinaisten opiskelijoiden todennäköisesti viettäessä siestaansa. Lähin nykypäivän vastine tälle toiminnalle lienee sellaiset avoimet keskustelu- ja väittelytapahtumat, joita kristityt järjestävät korkeakouluissa (Suomessa mm. Veritas Forum Finland, fi.veritas.org).

²⁴ Tähän on saattanut vaikuttaa myös ensimmäisen vuosisadan synagoga-instituutio. Joidenkin historiallisten lähteiden mukaan Jerusalemissa oli Jeesuksen aikana jopa 480 synagogaa, mutta arkeologit eivät ole löytäneet yhtään synagogarakennusta. Siksi onkin ehdotettu, että synagoga (joka tulee kreikan verbistä *συνάγω* eli *kokoontua yhteen*) merkitsi tuona aikana ennemminkin säännöllistä kokoontumista kuin erityistä uskonnollista tai pyhää rakennusta.

²⁵ Toisin kuin käännösten perusteella yleensä ajatellaan, alkuteksti ei sano, että Apostolien tekojen alussa mainitut 120 henkilöä olivat kaikki samassa huoneessa (Ap. t. 1:15; 2:1-2). Yksittäisen jättimäisen huoneen olemassaoloa todennäköisempää on se, että talon eri osissa (pihapiiri mukaan lukien) oli koolla yhteensä tuon verran väkeä.

Gaius (Room. 16:23) joidenkin tulkintojen mukaan olisi isännöinyt kodissaan paikkakunnan kaikkien kristittyjen yhteistä kokoontumista.²⁶

Luonnollisesti ei ole mahdollista varmuudella sanoa, minkä kokoisissa kodeissa kristityt kokoontuivat, mutta esimerkiksi Korintissa tehtyjen arkeologisten kaivauksien perusteella tiedetään, millaisia kyseisen kaupungin asunnot olivat. Yksi yleinen asunto-tyyppi oli *taberna*, joka oli yhdistetty liike- ja asunnotila. Liiketila oli kadun puolella ja asuintila joko liiketilan perällä tai sen yläpuolella. *Taberna* oli tyyppillisesti käsityöntekijän (vrt. Korintissa asuneet teltantekijät Prisca, Aquila ja Paavali) vuokraama asunto, johon mahtui enimmillään ehkä noin 20 henkeä. Vauras, yläluokkaan kuuluva perhe asui puolestaan *villassa*. Sen isoin tila oli ruokailuhuone (lat. *triclinium*, ”kolme sohvaa” – huoneessa oli useimmiten kolme makuuasennossa tapahtuvaa ruokailua varten tarkoitettua sohvaa), joka oli kooltaan noin 40 m² ja tarkoitettu suunnilleen yhdeksän hengen ruokailutilaksi. Täyteen ahdettuna tilaan mahtui noin 20 henkeä, mutta jos osa ryhmästä oli esimerkiksi huoneen vieressä olevalla, osittain katetulla talon sisäpihalla, niin tilaa oli jopa 40 hengelle tai ylikin.²⁷

Arkeologian perusteella tämä tavallisissa kodeissa kokoontuminen alkoi saada uusia, selkeämmin ”kirkollisia”²⁸ muotoja vasta noin 200 vuotta myöhemmin. Nykytiedon valossa ensimmäinen kristilliseen käyttöön tehty tai muutettu rakennus oli (nykyisen Syyrian alueella sijainnut) Dura-Europoksen kotikirkko. Se oli alun perin tavallinen koti, jota muutettiin suunnilleen vuosina 233–256 siten, että kahden huoneen välinen seinä poistettiin ja kolmanteen huoneeseen tehtiin kasteallas. Laajennetun kokoontumistilan pinta-ala oli noin 65 m² eli sinne saatiin tiiviisti pakattuna mahtumaan enimmillään jopa 50–70 henkeä.

6.2 Seurakunnan kokoontumisen koko

Edellä on jo hiukan sivuttu sitä, minkä kokoisina ryhminä varhaiset kristityt kokoontuivat. Pienimmillään (koti)seurakunta oli yhden kotitalouden kokoinen.²⁹ Suurimmillaan

---

²⁶ Koko paikallisseurakunnan yhteen kokoontuminen onnistui toki aivan seurakunnan alkuvaiheissa, jolloin paikkakunnalla ei (yleensä) ollut vielä kovin montaa kristittyä. Sen sijaan varsinkin isommissa kaupungeissa tämä kävi nopeasti mahdottomaksi. Esimerkiksi Justinos Marttyyri kertoo oikeudenkäynnissään (noin vuonna 167), että paikallisseurakunta ei tietenkään kokoontunut yhteen ja että hän tiesi Roomassa vain yhden kokoontumispaikan, oman kotinsa (*Justinos Marttyyrin marttyyrio*, luku 2).

²⁷ Tällaista ryhmän jakautumista talossa useampaan eri tilaan on ehdotettu yhdeksi (osittaiseksi) syyksi korinttilaisten yhteiseen ruokailuun liittyviin ongelmiin, parempiosaisen syödessä eri tilassa kuin muut.

²⁸ Ilmaisu on luonnollisesti anakronistinen, sillä varsinaiset kirkot tulivat vasta 300-luvulla.

²⁹ Suomennoksissa käytetään kotitaloudesta usein termiä ”perhekunta”, joka on sikäli harhaanjohtava, että kyseinen kreikan sana (*οἶκος* tai *οἰκία*) ei välttämättä tarkoita perhettä vaan joko taloa tai kotia, tai kyseisessä rakennuksessa asuvia ihmisiä. Kaikki asukkaat eivät useinkaan olleet samaa perhettä, sillä mahdolliset orjat ja palvelijat kuuluivat samaan ”perhekuntaan”, ja joskus myös esimerkiksi mahdolliset liikekumppanit tai alivuokralaiset.

rajoitteena on mitä ilmeisemmin ollut asunnon ja sen suurimman tilan koko. Vaikka yhteen isoon taloon on kaiken kaikkiaan voinut mahtua jopa yli sata henkeä, niin talon suurimpaan tilaan on todennäköisesti mahtunut enimmillään vain joitakin kymmeniä ihmisiä. Myös Uuden testamentin antama kuva seurakunnan kokoontumisista ja kokoontumisten sisällöstä viittaa siihen, että kokoontumiset ovat olleet nykymittakaavassa ajateltuna hyvin pieniä.

6.3 Seurakunnan kokoontumisen sisältö

Varhaisissa kristillisissä yhteisöissä keskeisiä yhteisten kokoontumisten elementtejä näyttävät olleen opetus, rukous, Jumalan kiittäminen / ylistäminen / palvonta, keskinäinen rakentuminen (muun muassa Hengen lahjoja käyttämällä) sekä yhteinen ruokailu, jonka yhteydessä muisteltiin Jeesusta. Suurin osa näistä elementeistä kuuluu edelleen tavallisen seurakunnan pääkokoontumisen ohjelmaan. Koska meillä on kuitenkin usein tapana lukea vallitseva käytäntö Raamatun tekstiin sen sijaan, että mukauttaisimme vallitsevaa käytäntöä Raamatun tekstin pohjalta, lienee paikallaan kommentoida lyhyesti joitakin edellä esitetyn listan aktiviteeteista.

Opetus.³⁰ Jos analysoidaan evankeliumien ja Apostolien tekojen opetustilanteita, niin havaitaan, että ei-interaktiiviset monologit muodostavat niissä selvän vähemmistön. Useimmissa opetustilanteissa on mukana jonkinlaista dialogia, monet tilanteet syntyvät tai käynnistyvät jonkun muun kuin opettajan aloitteesta, ja moniin liittyy myös jonkinlaista muuta toimintaa, jonka yhteyteen opetus nivoutuu. Tämän valossa on hyvä kysyä, onko esimerkiksi tyypillinen sunnuntaikokouksen saarna (usein yliopiston luentosalia muistuttavassa tilassa) ainoa (tai edes paras) tapa opettaa seurakuntaa.³¹ Vaikka tavoitteena olisikin juuri raamattutiedon lisääminen, mikä tosiasiaa estäisi toteuttamasta sitä niin, että opetetaan vuorovaikutteisesti esimerkiksi kahtatoista henkeä kerralla (ja mahdollisesti jossain muualla kuin auditoriomaisessa tilassa)? On myös paikallaan pohtia, onko vallitsevaan käytäntöön syynä opettajien vähyys Kristuksen ruumiissa, pyrkimys tehokkuuteen, joidenkin opettajien korvaamattomuus, vai onko kyse ainoastaan tietyissä rooleissa olevien henkilöiden kontrollin ja hallinnan tarpeesta?

---

³⁰ Uudessa testamentissa on nähtävissä kaksi erilaista puhekeskeistä aktiviteettia, opettaminen (kr. διδάσκω) ja saarnaaminen tai julistaminen (kr. κηρύσσω). Vaikka niillä saattoi joissain yhteyksissä olla tiettyä päällekkäisyyttä, voidaan kärjistäen silti sanoa, että Jumalan kansaa opetettiin, mutta saarna kohdistui ensi sijassa uskosta osattomille. Saarnaaja (kr. κήρυξ, 1. Moos. 41:43; Dan. 3:4; 1. Tim. 2:7; 2. Tim. 1:11; 2. Piet. 2:5) oli ikään kuin uutisten kertoja tai kuuluttaja, kun taas opettaja (kr. διδάσκαλος) selitti ja selvensi näiden uutisten merkitystä.

³¹ Sikäli kun ylipäätään oletetaan, että opetus ja oppiminen ylipäätään ovat ensi sijassa (raamattu)tiedon ja ymmärryksen – eikä suinkaan taitojen ja valmiuksien – lisäämistä.

Keskinäinen rakentaminen. Kiitos Korintin seurakunnan kypsymättömien kristittyjen, tiedämme jonkin verran Paavalin ajatuksista seurakunnan kokoontumisten osalta. Erityisesti 1. Korinttilaiskirjeen perusteella saa sellaisen kuvan, että Jumala jakaa Henkensä kautta runsaasti erilaisia lahjoja omilleen, jotta tapahtuisi mahdollisimman paljon keskinäistä rakentamista ja rakentumista. On myös vaikea välttyä siltä vaikutelmalta, että jokaisella seurakuntalaisella on jotain annettavaa seurakunnan kokoontuessa. Koska ensimmäisellä vuosisadalla seurakunnat olivat pieniä, kodeissa kokoontuvia ryhmiä, jokaisella oli tuolloin myös käytännön mahdollisuus osallistua. Seurakuntien pieni koko mahdollisti myös läheisemmät ja avoimemmat ihmissuhteet, ja jokainen seurakuntalainen tuli varmasti jollain tasolla muille tutuksi.

Tämä poikkeaa merkittävällä tavalla nykykäytännöstä, jossa useat kymmenet tai jopa sadat kristityt kerralla luopuvat viikoittain omien lahjojensa käytöstä, jotta muutamat (ja yleensä aina samat) henkilöt saisivat harjoittaa omia lahjojaan. Samalla useissa seurakunnissa ollaan huolestuneita siitä, että liian monet seurakuntalaiset päätyvät uskonelämässään lopulta passiivisiksi kuluttajiksi, jotka eivät koskaan kasva hengelliseen kypsyyteen. Lisäksi sunnuntaikokoontumisten puitteissa ihmissuhteet jäävät pinnallisiksi, seurakuntalaiset eivät välttämättä tunne toisiaan, eikä kotiin jääneiden poissaolokaan yleensä vaikuta millään lailla tilaisuuden kulkuun tai sisältöön.³²

Evankeliumeista näemme, kuinka suuret ihmismassat seuraavat Jeesusta ja pyrkivät kuulemaan hänen julistustaan. Maailmanhistorian parhaan Raamatun opettajan kokoukset olivat epäilemättä jo pelkästään asiasisällöltään erittäin antoisia, puhumattakaan niiden karismaattisesta ulottuvuudesta parantumisineen ja muine yliluonnollisine merkkeineen. Ei siis ole ihme, että olemme kopioineet tämän DNA:n moniin seurakuntiimme. Siitä huolimatta on hyvä muistaa, että kristinusko ei lähtenyt leviämään näiden massojen myötä, vaan niiden opetuslasten kautta, jotka olivat saaneet kovin toisenlaisen DNA:n Jeesuksen pienryhmässä.

Ruokailu. Varhaiset kristityt ruokailivat säännöllisesti yhdessä ja muistelivat samalla Jeesusta. Uusi testamentti viittaa tähän ateriointiin yleensä ”leivän murtamisena”, ”Herran ateriana” tai ”Herran pöytänä”.³³ Korintin seurakunnassa ilmenneet väärinkäytökset (jotkut jäivät nälkäisiksi ja toiset tulivat humalaan) lienevät osaltaan vaikuttaneet

---

³² Näitä ongelmia voidaan toki pienentää sillä, että järjestetään soluja yms. pienryhmätoimintaa viikolla kaikille niille, joiden elämäntilanne ja aikataulut mahdollistavat osallistumisen useampaan seurakunnalliseen tilaisuuteen viikossa.

³³ Alkukielen termi *δειπνον* viittaa illalla nautittavaan päivän pääateriaan tai juhlaillallisiin / pitoihin). Monet Raamatussa käytetyt sanat saattavat ennen pitkää alkaa elämään omaa elämänsä, eikä niitä välttämättä uskalleta kielen muuttuessa enää muuttaa (vrt. esim. ”Vapahtaja” / ”Pelastaja” tai ”Paavali” / ”Paulus”), mutta KR38:n ”ehtoollisen” KR92 on rohkeasti korvannut ”aterialla”.

siihen, että syntyi lopulta ”ehtoollisen” nimellä tunnettu pyhä toimitus, jolla on yhteiseen ruokailuun vain ohut symbolinen side.³⁴

Muutos ei tapahtunut yhdessä yössä, vaan vasta suunnilleen toisen vuosisadan puoliväliin mennessä yhteinen ruokailu oli jakautunut kahtia niin sanotuksi rakkausateriaksi ja eukaristia-seremoniaksi. Niitä vietettiin erikseen, mutta yleensä silti vielä paikassa, jossa seurakunta kokoontui. Ajan mittaan jälkimmäisen merkitys korostui edellisen kustannuksella, ja neljännellä vuosisadalla päätettiin, että rakkausateriaa ei saa enää viettää kirkossa.³⁵ Kaikkiällä tätä ei kuitenkaan noudatettu, joten sama päätös vahvistettiin vielä seitsemännellä vuosisadalla.³⁶

Vaikka yhteisellä aterioinnilla (niin Jumalan kansan kesken kuin Jumalan edessä ja yhteydessäkin) on vahvat juuret sekä Vanhassa testamentissa että evankeliumeissa, monet vierastavat Jeesuksen muistoaterian viettoa tavallisena ateriana tai sen osana. Usein suurimpana syynä tähän on 1. Korinttilaiskirjeen jae 11:29: ”Se, joka syö ja juo ajattelematta, että kysymys on Kristuksen ruumiista, syö ja juo itselleen tuomion.” Tässä ei ole kuitenkaan kyse siitä, että uskovan tulisi pitää tavallinen ruoka erillään ”ehtoollisaineista”. Korinttilaisten ongelmana oli se, että he eivät huomioineet toisia saman ruumiin jäseniä oikealla tavalla.³⁷ Saattaa olla, että Herran pöydän ”pystysuora” ulottuvuus eli seurakuntalaisten jumalasuhte ei ollut kaikilla aivan kohdallaan, mutta Paavalin kovin kritiikki kohdistui kuitenkin sen ”vaakasuoraan” ulottuvuuteen eli keskinäisen rakkauden sekä sen synnyttämän toiminnan ja asennoitumisen puutteeseen.

Ensimmäisellä vuosisadalla yhteinen ateriointi tarjosi oivan kontekstin tärkeän raamatullisen hyveen eli vieraanvaraisuuden harjoittamiseksi. Kodissa tapahtuvalla ruokailulla oli todennäköisesti myös missiologinen ulottuvuutensa – aivan kuten nykyäänkin silloin, kun uskosta osattomia on kutsuttu uskovien kotiin syömään. Meille Herran ateria on kuitenkin valitettavan usein väline, jonka avulla uskovia erotellaan toisistaan. Tässä suhteessa olemmekin käytännössä päätyneet juuri siihen, mistä Paavali nuhteli korinttilaisia.

7. Lopuksi

Harva vastustaa ajatusta *seurakunnan kaitsijoiden johtamasta paikallisseurakunnasta*, joka *kokoontuu pienempinä ryhminä kodeissa*, jonka parissa toimii *viisitahoinen palve-*

---

³⁴ Tunnettu eksegeetti ja Paavali-tutkija Gordon Fee on osuvasti todennut, että ”Korinttilaisilla oli ateria, mutta he olivat hukanneet Kristuksen. Meillä on Kristus, mutta olemme hukanneet aterian.”

³⁵ Laodikean synodi 363–364.

³⁶ Konstantinopolin kolmannen kirkolliskokouksen jälkeinen Trullon kokous 691–692.

³⁷ Vrt. 1. Kor. 10:17, jossa Paavali kertoo leivän symboloivan Kristuksen ruumista – joka on seurakunta.

lutyö ja jonka missiona on *opetuslapseuttaminen*. Mutta samoille termeille ja fraaseille on mahdollista antaa kovin erilaisia sisältöjä. Edellä on pyritty lyhyesti hahmottelemaan yksi tapa ymmärtää nämä tavoitteet Uuden testamentin valossa. Antakoon se virikkeitä niille, joita Herra kutsuu raivaamaan vanhoja polkuja uudelleen auki.